
МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ КОНТЕКСТИ» *

Російсько-українська війна та її повномасштабна фаза вплинули на відносини між Києвом і Варшавою. Осмислення історичного досвіду й сучасних викликів стало важливим завданням науковців обох країн.

Представницький захід, який проводився у мішаній формі, відбувся 11—12 квітня 2024 р. на базі факультету історії Варшавського університету, який виступив його організатором. Співорганізаторами конференції стали факультет політичних наук і журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані й навчально-науковий інститут міжнародних відносин, історії та філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. Співучасть при проведенні заходу виявили Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського Національної академії наук України, Музей польських дітей-жертв тоталітаризму в Лодзі. Метою конференції стали рефлексії щодо обставин нападу Росії на Україну, визначення ролі, впливу цієї події на польсько-українські відносини у суспільному та науковому аспектах. Науковий комітет заходу складався з представників університетів-організаторів: габ. д-р, проф. Лукаш Неселовський-Спано, габ. докторка, професорка Мажена Завановська, габ. докторка Катажина Блаховська, докторка іст. наук, професорка Ольга Моро-

---

* “Stosunki polsko-ukraińskie wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę: konteksty historyczne i współczesne”.

Цитування: Морозова О., Халак Н. Міжнародна наукова конференція «Польсько-українські відносини у зв'язку з російською агресією проти України: історичні та сучасні контексти». *Український історичний журнал*. 2024. № 4 (577). С. 221—227.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

зова, габ. д-р, проф. Рафал Вітковський, проф., габ. д-р Анджей Стельмах, габ. д-р, проф. Бартош Гордецький, габ. д-р, проф. Марек Миколайчик, канд. біолог. наук, доц. Олександр Спрягайло, професорка, докторка іст. наук Наталія Земзюліна. До організаційного комітету ввійшли репрезентанти факультету історії Варшавського університету Катажина Блаховська, Ольга Морозова, д-р Пьотр Кроль, кандидатка іст. наук, доцентка Надія Халак, кандидатка іст. наук, доцентка Ольга Гайдай, докторка Ельжбета Квечинська.

У заході взяли участь 77 дослідників з України, Польщі, Німеччини, Франції. Українську сторону представляли академічні Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Інститут історії України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, п'ятнадцять університетів (Черкаси, Київ, Львів, Луцьк, Дрогобич, Дніпро, Ізмаїл, Харків, Івано-Франківськ, Одеса), Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Державний архів Миколаївської обл. та Національний банк України. Від Польщі у форумі взяли участь репрезентанти одинадцяти університетів (Варшава, Познань, Краків, Бидгощ, Жешув, Катовиці, Торунь, Гдиня, Перемишль, Ченстохова), а також Державного архіву в Пьотркові-Трибунальському, Південно-Східного наукового інституту (м. Перемишль) та Музею польських дітей-жертв тоталітаризму (м. Лодзь). Від Німеччини взяв участь представник Українського вільного університету (м. Мюнхен), а дослідниця з Франції презентувала одночасно Паризький університет (Université Paris Cité), Університетський коледж у Дубліні (University College Dublin) та Ягеллонський університет у Кракові. До заходу долучилися студенти-історики Варшавського, Черкаського національного, Слупського університетів, представники інших державних інституцій і громадськості.

Почесними гостями й учасниками форуму стали радник посольства України в Польщі Віталій Білий, віцеміністр науки та вищої освіти Республіки Польща Анджей Шептицький, ректор Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Олександр Черевко, віцеректор Університету ім. Адама Міцкевича в Познані Рафал Вітковський, директор Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України Георгій Папакін, директор Музею польських дітей-жертв тоталітаризму Іренеуш Пьотр Май, директор Південно-Східного наукового інституту в Перемишлі Станіслав Стемпень, директор Державного архіву в Пьотркові-Трибунальському Томаш Матушак та ін.

Урочисте відкриття 11 квітня 2024 р. модерували Катажина Блаховська та Ольга Морозова. З привітальним словом до конференції звернувся декан факультету історії Варшавського університету проф. *Лукаш Неселовський-Стано*. Від імені господарів заходу він наголосив на важливості розвитку польсько-українських відносин, особливо в умовах російської агресії. Радник *Віталій Білий* акцентував увагу на ролі Польщі в російсько-українському конфлікті та співпраці українців і поляків. Віцеміністр *Анджей Шептицький* звернув увагу на історичні корені польсько-українських відносин. На спільній історії двох народів та моментах співпраці наголосив і ректор *Олександр Черевко*. Натомість *Георгій Па-*

накін закликав до подальшої солідарності у справі дослідження актуальних питань українсько-польської історії. А *Іренеуш Пьотр Май* розповів про актуальну співпрацю польських й українських фахівців щодо вивчення трагічних доль дітей під час Другої світової війни.

Інавгураційні доповіді представили проф. *Анджей Шенцицький* («Польсько-українська наукова співпраця після 24 лютого 2022 р.»), проф. *Генрик Літвін* («Русь православна — Русь уніатська. Русь козацька — Русь шляхетська. Українські антиномії в польській та українській історіографії учора й сьогодні»), проф. *Анджей Стельмах* («Співпраця факультету політичних наук та журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані з українськими закладами в умовах повномасштабної російської агресії — досвід та перспективи»), проф. *Станіслав Стемпень* («Перемишль — місто на кордоні в умовах російської агресії проти України»), д-р *Томаш Матушак* («Державний архів у Пьотркові-Трибунальському — співпраця польсько-українського архівного середовища до та після агресії Росії проти України — окремі аспекти»), проф. *Ольга Морозова* («Українсько-польські відносини в контексті російської інвазії в Україну (2022—2024): приклади солідарності та співпраці (науковий аспект)»).

Урочиста частина завершилася презентацією виставки «Аби моє “Люблю Тебе” не прийшло запіздно: листи дітей часів війни», підготовленої Музеєм польських дітей-жертв тоталітаризму в Лодзі та присвяченої трагічним долям польських дітей періоду Другої світової й українських дітей сучасної війни Росії проти України. Співавторкою виставки виступила Ольга Морозова.

Перша секція «Польсько-українські взаємини протягом століть: інтерпретації з минулого та сьогодення» (модераторка Катажина Блаховська) була представлена доповідями *Олександра Головка* «Місце і роль політичних і військових союзів у відносинах Русі і Польщі в XI — першій половині XIII ст.», *Дмитра Гордієнка* «Християнізація Польщі та України-Руси: подібне та відмінне», *Катажини Блаховської* «Самобутність галицької епохи в історії України та усїєї східної Європи — інтерпретація Східної Європи (до 1340 р.) Степана Томашівського», *Надії Халак* «Внесок українського історика Степана Томашівського (1875—1930) у формування концепції польсько-українських відносин у міжвоєнний період», *Лариси Левченко* «Біблійні товариства на теренах України та Польщі як об'єднувачий духовний чинник націй в умовах відсутності державності: початок XIX ст.», *Богдана Гудя* «Насильство, породжене насильством: Селянське питання та польсько-українські відносини в XIX — першій половині XX ст. на Правобережній Україні», *Валерії Цубенко* «Польський жіночий рух в українських містах: боротьба за політичну рівність (1882—1917)».

На другій секції «Дослідження польсько-українських відносин у Польщі та Україні до вибуху повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 р.» (модератор Віталій Тельвак) виступили *Ігор Гирич* («Чи мав Антонович вибір брати чи не брати участь у польському повстанні 1863 р.»), *Віталій Тельвак* («Михайло Грушевський та польська професорська корпорація Львівського університету: між співпрацею та конфліктами»), *Михайло Нестеренко* («Михай-

ло Грушевський у дзеркалі польської публіцистики початку ХХ ст.»), *Юрій Драбчук* («Михайло Грушевський та польський суспільно-політичний рух в Галичині на зламі ХІХ—ХХ ст.: сучасні історіографічні образи»), *Любомир Душко* («Польськознавчі студії Михайла Грушевського в сучасному історіографічному осмисленні»), *Рафал Тершак* («Сучасна українська історіографія щодо польсько-українських відносин: загальні питання»), *Владислав Кронгауз* («Відображення польсько-українських взаємин міжвоєнного часу у модифікованій шкільній навчальній програмі інтегрованого курсу “Історія: Україна і світ” для учнів історичного профілю»).

У рамках третьої секції «Польсько-українські взаємини після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну» (модератор П'єтр Кроль) свої доповіді виголосили *Сергій Троян* та *Алла Киридон* («Українсько-польські відносини в умовах повномасштабної агресії Росії проти України (2022—2024 рр.)»), *Ельжбета Лесевич* («Співпраця факультету політичних наук та журналістики УАМ з українськими закладами в умовах повномасштабної російської агресії — рівність, різноманітність, (ре)інтеграція»), *Світлана Сорока* («Суспільно-економічні наслідки для України та Польщі масової міграції жителів України після 24 лютого 2022 р.»), *Ольга Гайдай* і *Наталія Трифонова* («Нумізматична продукція Національного банку, випущена під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р.: особливості та перспективи українсько-польської співпраці»), *Любов Крупник* («Співпраця Української Гельсінської спілки з польською “Солідарністю”»), *Світлана Лізаковська* («Польсько-українська співпраця у сфері розвитку громадянського суспільства після російської інвазії в Україну 24.02.2022 р.»), *Людмила Крива* («З досвіду організації польсько-української наукової співпраці та обмінів студентами під час російсько-української війни»).

Четверту секцію «Польсько-українські взаємини протягом століть: інтерпретації з минулого та сьогодення» (модераторка Надія Халак) презентували виступи *Ольги Барвінок* «Українське заангажування графа Михайла Тишкевича», *Любові Жванко* «Польські біженці Першої світової війни у Харкові (1915—1918)», *Марека Миколайчика* «Держави Антанти щодо польсько-українського конфлікту в Східній Галичині у 1918—1919 рр.», *Владислава Верстюка* «Українські аспекти польсько-советської війни 1920 р.: від Варшави до Києва», *Володимира Комара* «Польсько-українські взаємини в умовах російської агресії в 20-х рр. ХХ ст.», *Тадеуша Павла Рутковського* «Еміграційний уряд Речіпосполитої щодо питання українців — польських громадян у СРСР (VIII.1942 — IV.1943)», *Лілії Циганенко* «Поляки Південної Бессарабії та радянська влада: шлях репресій і депортацій (червень 1940 — липень 1941 рр.)», *Віктора Дроздова* «Формування образу Польщі в радянській пресі на анексованих західно-українських землях (1939—1941 рр.)».

У п'ятій секції «Дослідження польсько-українських відносин у Польщі та Україні до вибуху повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 р.» (модераторка Наталія Земзюліна) про результати своїх досліджень доповіли *Олександр Карабін* («Українці та поляки на теренах Першої світової

війни (історична ретроспектива)», *Наталія Земзюліна* («Особливості українсько-польських наукових відносин до повномасштабного російського вторгнення в Україну»), *Сергій Пасічник* («Ідея Міжмор'я і її апологети в Україні та Польщі»), *Володимир Наконечний* («Польсько-українські взаємини у рецептивному дзеркалі часопису “Наш лемко”»), *Світлана Гальченко* («Розвиток українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва до 24 лютого 2022 р.»), *Тетяна Терещенко* й *Денис Кравченко* («Особливості співпраці держав Люблінського трикутника після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну»), *Єгор Земзюлін* («Транскордонна співпраця України та Польщі (2014—2024 рр.)»), *Вікторія Кіреєва* («Наукова співпраця Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького та польських університетів в умовах повномасштабної російської агресії»).

На шостій секції «Документування російських воєнних злочинів після 24 лютого 2022 р.» (модераторка Ельжбета Квечинська) виступили *Юліана Палагнюк* («Усі обличчя першої леді: образ Олени Зеленської в польських та українських ЗМІ під час війни»), *Анета Косін* («Роль мистецтва плакату у формуванні колективної свідомості в контексті польсько-українських відносин»), *Ольга Морозова* й *Анна Лафевр* («Процес ідентифікації українців у контексті російської агресії: паралелі з Польщею та Ірландією»), *Пьотр Кроль* та *Уляна Рудас* («Польсько-українські відносини в рамках перебудови глобальної міжнародної системи»), *Наташа Любік-Речек* («Думки і ставлення студентів польських закладів щодо війни в Україні»), *Олена Шипотілова* («Польська преса щодо російської агресії проти України протягом липня 2014 р. — січня 2015 р. на матеріалах “Gazeta Wyborcza” та журналу “Tygodnik Powszechny”»), *Іван Фечко* («Українсько-польська співпраця щодо відбудови України: можливості та виклики»), *Пьотр Лізаковський* («Польсько-українська кооперація у сфері охорони здоров'я після 24 лютого 2022 р.»), *Костянтин Картузов* («Досвід державного архіву Миколаївської області у збереженні архівних фондів в умовах воєнних конфліктів»).

12 квітня 2024 р. відбулися засідання ще двох секцій. Зокрема на сьомій «Історичні дослідження та документування воєнних злочинів в Україні в контексті російської агресії. Можливості співпраці польських та українських науковців» (модераторка Ольга Морозова) було виголошено доповіді *Бартоша Гордецького* («Співпраця факультету політичних наук та журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані з українськими навчальними закладами перед обличчям повномасштабної російської агресії — сила емпатії і робота пам'яті»), *Оксани Калишук* («Гендерний вимір російсько-української війни: соціальний портрет біженок і волонтерок в Республіці Польща»), *Ельжбети Квечинської* («Ідеї польської та української “цивілізаційної думки” щодо Росії як антиімперіальний супротив»), *Миколи Литвина* («Новітня російсько-українська війна: інтерпретаційні виклики української та польської історіографії»), *Антоніни Козирської* («Стан польсько-українських відносин в суспільній думці в Польщі та Україні після російської атаки в 2022 р.»), *Леоніда Зашкільняка* та

Романа Мартинчука («Динаміка взаємної рецепції українців і поляків унаслідок повномасштабної російсько-української війни»), *Людмили Божук* і *Лесі Халецької* («Ініціативне документування подій російсько-української війни (2022—2024 рр.) державними архівами України: взаємодія з польськими партнерами»), *Сергія Адамовича* («Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника: від передачі польської гуманітарної допомоги до документування та дослідження воєнних злочинів»).

У рамках завершальної восьмої секції «Польсько-українські відносини в сфері національної безпеки після 24 лютого 2022 р.» (модераторка Ольга Гайдай) учасники та гості конференції заслухали виступи *Любомира Хахули* («Російські злочини щодо галицьких музеїв на початку Другої світової війни: сучасні історичні паралелі й польсько-українська солідарність»), *Олексія Третьака* («Польсько-українська безпекова співпраця під час російсько-української війни: викриття фейків російської пропаганди»), *Анджея Бонусяка* («Поляки в АТО та російсько-українській війні»), *Сергія Рубана* («Особливості українсько-польських відносин у сфері безпеки після 24 лютого 2022 р.»), *Ігоря Гурака* («Виклики для українсько-польського стратегічного діалогу в умовах широкомасштабної російської агресії проти України»), *Пьотра Кжиковського* («Підтримка Польщею українських воєнних біженців: інституціональна та публічна допомога»), *Костянтина Івангородського* («Меморіальне законодавство як засіб нормалізації історичної політики України та Польщі на сучасному етапі»), *Ришарда Земби* («Перспективи завершення агресії Росії проти України»).

Виступи учасників конференції були достатньо різноманітними та часом викликали гострі дискусії. Особливу реакцію, зокрема, спричинили висновки проф. Ришарда Земби щодо можливих сценаріїв завершення війни. Представники України висловили солідарну позицію щодо підтримки державного курсу на звільнення всіх захоплених ворогом територій і відновлення державного суверенітету й територіальної цілісності нашої країни. Українські учасники підкреслили неприпустимість поширення російської пропаганди. В дискусії вказувалося на хибність тез щодо «нерівності сил» і на значення сили духу та справедливості ідеалів, які відстоюються у цьому протистоянні. Вкотре було наголошено на важливості й актуальності історичного гасла: «За вашу та нашу свободу!», висловлено вдячність тим громадянам Польщі, які пліч-о-пліч з українцями відстоюють демократичні цінності. У підсумку учасники заходу кваліфікували російське вторгнення в Україну, яке триває від 24 лютого 2022 р., як агресію проти суверенної держави, акцентували на порушенні міжнародного права та висловилися за нагальність відповідних заходів із боку міжнародних інституцій для створення системи колективної безпеки.

Активна позиція Польщі в підтримці України в період повномасштабної війни сприяла розвитку добросусідських відносин між двома державами, активізації взаємодії між польськими й українськими інтелектуальними колами. Під час конференції українська та польська наукові еліти висловили бажання надалі досягати порозуміння у складних питаннях спільного минулого, підтримувати

важливими ініціативами нашу державу у важкий воєнний час. Неабияке значення у цьому контексті мають спільні конференції, симпозиуми, форуми тощо, пожвавлення особистих контактів між польськими й українськими фахівцями.

Після завершення обговорень було підбито загальні підсумки заходу, висловлено вдячність учасникам за роботу, а адміністрації Варшавського університету, партнерам та всім, хто допомагав у проведенні конференції, — за можливість реалізації цієї наукової події. На загальне переконання, з початком повномасштабної російської агресії проти України українсько-польські відносини вийшли на принципово інший рівень, почала формуватися нова сторінка спільної історії сусідніх держав. І сьогодні вкрай важливо не втратити цю унікальну можливість розвитку стабільного, сильного, прогресивного українсько-польського союзу.

Надійшла / Received 11.08.2024

Ольга МОРОЗОВА

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького /
Варшавський університет (Черкаси, Україна / Варшава, Польща)

Olha MOROZOVA

Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy /
University of Warsaw (Cherkasy, Ukraine / Warsaw, Poland)

Надія ХАЛАК

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського
НАН України / Варшавський університет (Львів, Україна / Варшава, Польща)

Nadiia KHALAK

Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies named
after Mykhailo Hrushevskyyi of the NAS of Ukraine /
University of Warsaw (Lviv, Ukraine / Warsaw, Poland)